

Antonio Gaudí – geniusz architektury prozdrowotnej i prekursor ergonomii

Antonio Gaudí – the genius of health-oriented architecture and ergonomics precursor

ANNA EDBOM-KOLARZ^{1/}, JERZY T. MARCINKOWSKI^{2/}

^{1/} Syncentral Saabtsberg, Stockholm, Sverige (Szwecja)

^{2/} Zakład Higieny, Katedra Medycyny Społecznej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Antonio Gaudí (1852-1926), kataloński architekt i inżynier secesyjny, którego nazwisko łączone jest przede wszystkim z Sagrada Família, zasłynął z wyjątkowych i bardzo charakterystycznych projektów, masowo odwiedzanych przez turystów w Barcelonie, jak: Casa Milà, Casa Batlló, Casa Calvet, Parc Guell. Gaudí starał się stworzyć środowisko architektoniczne przyjazne ludziom, aby ludzie czuli się w nich jak najlepiej, a przy tym prozdrowotne, ergonomiczne, wygodne. Dlatego każdy detal był przemyślany i zaprojektowany z myślą o mieszkańcach domu. Można go przeto traktować jako prekursora architektury prozdrowotnej i ergonomii.

Słowa kluczowe: Antonio Gaudí, architektura, architektura prozdrowotna, ergonomia

Antonio Gaudí (1852-1926), architect and engineer Catalan Art Nouveau, whose name is connected primarily with the Sagrada Família, known for his exceptional and very specific projects, massively visited by tourists in Barcelona, the Casa Milà, Casa Batlló, Casa Calvet, Parc Guell. Gaudí was trying to create an environment-friendly architectural people, to make people feel at their best, and at the health-conscious, ergonomic, comfortable. That's why every detail was thought out and designed with the inhabitants of the house. It can therefore be regarded as the precursor of health-oriented architecture and ergonomics.

Key words: Antonio Gaudí, architecture, architecture pro-health, ergonomics

© Hygeia Public Health 2014, 49(2): 373-375

www.h-ph.pl

Nadesłano: 24.02.2014

Zakwalifikowano do druku: 22.05.2014

Adres do korespondencji / Address for correspondence

Anna Edbom-Kolarz
Syncentral Saabtsberg, 11382 Stockholm
Box 6424, Sverige (Szwecja)
e-mail: anna.edbom-kolarz@sll.se

W 1878 roku, gdy rodziła się dopiero epoka industrializmu, dyplom architekta w Escuela Técnica Superior de Arquitectura w Barcelonie otrzymał, genialny i ciągle jeszcze kontrowersyjny twórca Antonio Gaudí (ur. 25 czerwca 1852 r. w Reus, zm. 10 czerwca 1926 r. w Barcelonie). Gdy przeprowadził się do Barcelony, miasto tętniło życiem i zachwycało przepychem. Mieszkania zmodernizowano, doprowadzono wodę bieżącą. Hiszpanie robili wówczas majątki na swoich koloniach – było więc za co budować.

Ten kataloński architekt i inżynier secesyjny, którego nazwisko łączone jest przede wszystkim z Sagrada Família – kościołem Świętej Rodziny – zasłynął z wyjątkowych i bardzo charakterystycznych projektów, masowo odwiedzanych przez turystów w Barcelonie, jak: Casa Milà, Casa Batlló, Casa Calvet, Parc Guell. Rozwinął własny styl, reprezentujący swoistą odmianę modernizmu, w którym starał się połączyć nowatorstwo rozwiązań konstrukcyjnych ze swobodnym, plastycznym ukształtowaniem bryły budynku. Jego przewodnią ideą było twórcze kontynuowanie osiągnięć architektury gotyku – przy zachowaniu jej wewnętrznych, symbolicznych treści. Chętnie w swych budowlach

wprowadzał płynne, faliste linie, nieregularne rzuty, fantastyczne rzeźbiarsko ukształtowane elementy architektoniczne i bogate efekty kolorystyczne (fot. 1). Inspiracje czerpał Gaudí z przyrody: morskie fale, powstające od odbijających się od wody cienie i figury, rybie łuski, kształty zwierząt a nawet smoka. Wszystko to ukrywa się w jego architekturze – dziełach, które tworzył po to, aby uczynić życie mieszkańców bardziej kolorowym, kreatywnym i harmonijnym. Światło, kształty i kolor, stwarzają tu iluzję żyjącej przyrody, która była źródłem inspiracji wielkiego architekta [1-3].

Gaudí starał się stworzyć środowisko architektoniczne przyjazne ludziom, w którym ludzie czuliby się doskonale. Czynił wszystko, by jego domy były prozdrowotne w całym tego słowa znaczeniu: ergonomiczne, pełne światła, z wewnętrznymi ogrodami – i do tego wygodne. Każdy detal był przemyślany i zaprojektowany z myślą o mieszkańcach domu. Można go przeto traktować jako prekursora architektury prozdrowotnej i ergonomii użytkowej. Doskonałym przykładem mogą być klamki umieszczone w oknach i drzwiach. By móc je otwierać zarówno prawą, jak i lewą dłonią wykonywał odlewy gipsowe dłoni i na ich podstawie projektował

Fot. 1. Chętnie stosowane płynne, faliste linie, nieregularne rzuty, fantastyczne rzeźbiarstwo ukształtowane elementy architektoniczne i bogate efekty kolorystyczne – z grą światła i kolorów

klamki. Podobnie wykonał poręcze schodów – lekko wygięte i doskonale obrobione – dobrze układały się do dłoni idącego po schodach człowieka.

Kolejne, charakterystyczne szczegóły o znaczeniu prozdrowotnym z architektury Gaudiego to na przykład okna – doświetlające pomieszczenia z różnych stron, przy czym okna wewnętrzne (z wbudowanymi lufcikami) wchodziły w system wietrzenia domów (otwory znajdowały się również we wszystkich drzwiach). Domy Gaudiego słyną nie tylko z pięknych okien – pełnych witraży, rozbijających światło, chroniących przed nadmiarem słońca i oślepieniem. Miały one dodatkową, nowatorską funkcję: były łącznikiem z miastem, zbliżały mieszkańców domu do tętniących życiem ulic Barcelony. Żaden mieszkaniec domów mistrza nie czuł się więc samotny (fot. 2). Światło wchodzące do domu z różnych stron, w przemyślany sposób. Przemyślane lampy – nigdy nie skupiały, ale rozpraszały światło, równo rozkładając je po całym pomieszczeniu. Światło dzienne wpuszczały również świetliki, o przeróżnych fantazyjnych kształtach, umieszczane w zaskakujących miejscach: na suficie nad drzwiami, w ścianach.

Każde pomieszczenie było doskonale wietrzone za pomocą lufcików wchodzących w system wietrzenia

Fot. 2. Architektura świetlna – z oknami o różnej funkcji, w zależności od umiejscowienia

domów (otwory znajdowały się również we wszystkich drzwiach) (fot. 2). Światło wchodzące do domu z różnych stron, w przemyślany sposób. Gaudí projektował również lampy – rozpraszały światło po całym pomieszczeniu. Świetlik z góry wpuszczający dzienne światło. Wywiewniki na dachach (fot. 3) i w drzwiach regulowały dopływ świeżego powietrza. Na dachu domu świetlik nie dopuszczał do kondensacji wilgoci, zbierał wodę służącą do podlewania dekoracyjnych, wewnętrznych ogrodów, tworzących oazy spokoju. W ogrodzie kolumny – puste w środku – zbierające wodę do podlewania ogrodu w lecie.

Kolor w architektonicznych dziełach Gaudiego tworzy niepowtarzalny klimat i nastrój każdego pomieszczenia. A nowatorskie wówczas rozwiązania, takie jak: bieżąca, ciepła woda w kuchni i łazience budowały podstawy współczesnej nam higieny. Po raz pierwszy zaprojektował Gaudí łazienkę „mażeńską”, połączoną z sypialnią, a wyposażoną w bidet, wannę i umywalkę. Położenie poszczególnych pomieszczeń w projektowanych przez mistrza domach było przemyślane w najdrobniejszych szczegółach: kuchnia od północy, by nigdy słońce nie ogrzewało pracujących w niej ludzi, a pomieszczenia do pracy dziennej od południa, gdzie naturalne światło ułatwiało szycie czy prasowanie. Gaudí był prekursorem „recyklingu”: wykorzystywał materiały z rozbiórki do swoich budowli i ich dekoracji np. kruszył kafelki, które nie tylko ozdabiały fasady ale chroniły je przed wilgocią i mrozem (fot. 4). Krążenie powietrza w pomieszczeniach domu, wymuszone otworami w drzwiach i oknach kończyło się na strychu, gdzie żebrowo uformowane ściany, doprowadzały do delikatnego ruchu powietrza, suszącego tam bieliznę mieszkańców, by była pachnąca świeżością. Budynki pozbawione były ścian nośnych i fundamentów. Ich lekka konstrukcja pozwalała

Fot. 3. Charakterystyczne elementy dekoracyjne na dachach; pośród nich wentylacjoniki

Fot. 4. Przykład wykorzystywania materiałów z rozbiórki, np. rozbite kafle

na dostosowanie ścian działowych do potrzeb mieszkańców. Winda oddzielona od klatki schodowej szybą o wzorze pancerza żółwia, czy rybiej łuski – białe schody z ciepłego, osadowego kamienia stwarzały mieszkańcom domu poczucie bliskości z naturą.

Z powodu choroby reumatycznej w dzieciństwie, odizolowany od rówieśników, oddał się Gaudí całkowicie obserwacji przyrody [4, 5]. To dzięki fascynacji finezyjnie zbudowanymi szkieletami zwierząt i elementami roślin powstały perły architektury, w których linie proste, zastąpione zostały łagodnymi, często falistymi. Domy Gaudiego: bajecznie kolorowe, wygodne z nowatorskimi rozwiązaniami technicznymi to wymarzone środowisko dla zdrowego i wygodnego życia mieszkańców miast.

Przemyślane było położenie poszczególnych pomieszczeń, np. kuchnie od północy, łazienki małżeńskie tuż przy sypialniach. Ergonomiczne umeblowanie i wy-

Fot. 5. Ergonomiczne krzesła, a na ścianach tapety o kształcie rybiej łuski, stwarzające iluzję wody i bliskości przyrody, poniżej kominek promieniujący naturalnym ciepłem

posażenie mieszkań, jak można je współcześnie określić, nie mają sobie równych (fot. 5). Wielosystemowe wentrowanie i ogrzewanie (ochładzanie), tych pozbawionych fundamentów domów, wzbudza podziw u turystów, którzy swoje wrażenia odnoszą zapewne nierzadko do swoich małych mieszkań, marząc o kolorowych balkonach i ogrodach, o pachnącej bieliźnie suszącej się na muskającym wymuszonym wiatrem strychu, jak w architekturze Gaudiego. Materiał oszczędne, ozdobione resztkami pobitych kafli budowle, nie straciły niczego z najwyższej jakości, a nawiązanie do kształtów zwierząt i roślin zmniejszało izolację ich mieszkańcom-mieszczuchom, od przyrody. Wspaniałe okna, najczęściej pozbawione prostych linii, pozwalały im mieszkańcom na kontakt z przechodniami i tętniącą życiem barcelońską ulicą – każdy bowiem człowiek zamieszkujący te domy miał czuć harmonię i duszę i ciała.

Dzieła Gaudiego przyciągają corocznie do Barcelony tysiące turystów, którzy jak niegdyś zamieszkujący te wspaniałe domy, mogą poczuć niepowtarzalną atmosferę harmonii tych budowli i zapomnieć o zgiełku wielkiej metropolii.

Piśmiennictwo / References

1. Antonio Gaudí. Sztuka Architektury. http://www.sztuka-architektury.pl/index.php?ID_PAGE=55
2. Biografia Antoniego Gaudiego. <http://www.gaudi.hostil.pl>
3. Antoni Gaudí – kataloński architekt. <http://www.akademiasztuki.org/Antoni-Gaudi-kataloński-architekt>
4. Hinojosa-Azaola A, Alcocer-Varela J. Art and rheumatology: the artist and the rheumatologist's perspective. *Rheumatol* 2014, 30.
5. Azevedo VF, Diaz-Torne C. The arthritis of Antoni Gaudí. *J Clin Rheumatol* 2008, 14(6): 367-9.